idrottsforum.org/recensioner
IDROTTSVETENSKAP · LÄRARUTBILDNINGEN · MALMÖ HÖGSKOLA

ISSN 1652–7224 ::: Publicerad den 31 januari 2007
Utskriftsvänlig pdf-fil
Läs mer om dopning på idrottsforum.org

Anabola androgena steroider (AAS) är ämnen som tillverkas på kemisk väg, syntetiska derivat av det manliga könshormonet testosteron. Anabola steroider utvecklades för medicinskt bruk, med syftet att bygga upp kroppsvävnader vid långvariga sjukdomstillstånd. De positiva effekterna visade sig emellertid vara blygsamma, och biverkningarna avsevärda. Detta har dock inte hindrat att anabola androgena steroider har blivit populärt i vissa idrottskretsar där det är viktigt att snabbt bygga upp muskelmassa; vi minns Ben Johnson som fråntogs OS- och VM-titlarna på 100 meter efter att han testat positivt för anabola steroider. Men steroiderna har spridit sig ut till motionsidrottare, som till exempel kroppsbyggare, och har visat sig ge mycket negativa effekter som aggressivitet och våldsbenägenhet. I Tommy Mobergs och Gunnar Hermanssons *Mandom, mod och morske män: Anabola androgena steroider – medicinskt, rättsligt och socialt* får problematiken kring anabola steroider för första gången en grundlig behandling. Idrottsforum.orgs dopningsexpert David Hoff har läst boken, och är imponerad av kunskaperna, om än ganska missnöjd med dispositionen. Och han har tagit in den som kurslitteratur på sin egen kurs om idrott och socialt arbete.

Viktigt men ostrukturerat om anabola steroider

David Hoff
Inst för hälso- och beteendevetenskap, Högskolan i Kalmar

Tommy Moberg & Gunnar Hermansson
Mandom, mod och morske män: Anabola androgena steroider – medicinskt, rättsligt och socialt
379 sidor, hft.
Göteborg: Mediahuset 2006
ISBN 91-87514-25-7

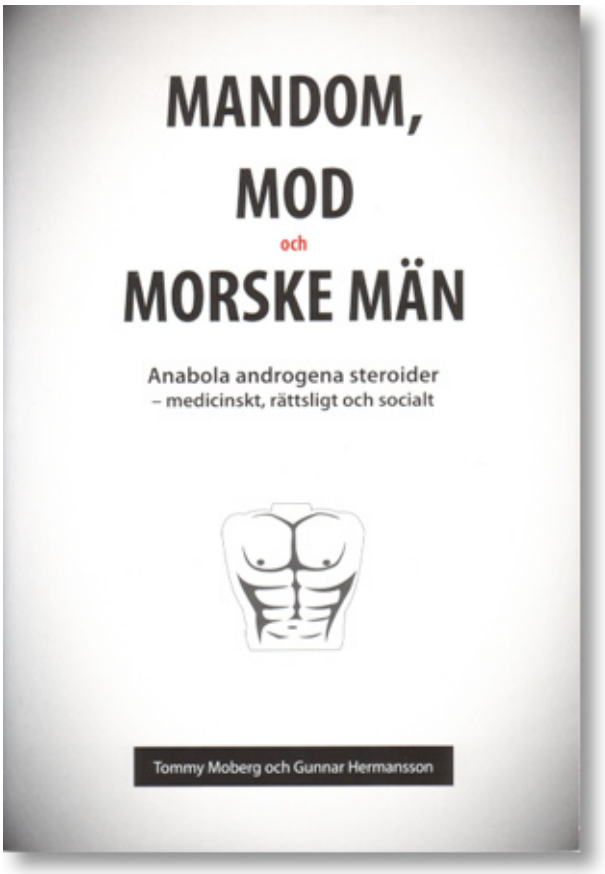

Bruket av anabola androgena steroider (AAS) har länge setts som ett rent idrottsligt problem – ett problem som handlar om att fusk på idrottsarenan. Få har uppmärksammat att AAS har blivit ett problem även utanför idrotten. I tysthet har bruket av dessa preparat tillåtits sprida sig långt utanför idrottens arenor och träningslokaler, utan större politisk och medial uppmärksamhet. Tills i somras (2006) då två unga flickor utsattes för sexuella övergrepp av den enas styvpappa; en av flickorna mördades dessutom hänsynslöst. Mannen som utfört dåden påstod sig ha handlat under påverkan av AAS och alkohol. Då vaknade både media och politiker. Mobilisering mot narkotika (regeringens samordningsorgan i narkotikafrågor) och dess ordförande Björn Fries fick hastigt i uppdrag att även inkludera AAS i sitt arbete mot droger.

Varför var AAS inte redan från början med Mobilisering mot narkotikas arbete mot droger? Fanns inte kunskapen? Jag vet att Tommy Moberg och Gunnar Hermansson, författarna till den recenserade boken, skulle ha svarat: Jo, kunskapen fanns! Men tydligen hade den inte nått ut. Deras 380 sidor tjocka bok om AAS, *Mandom, mod och morske män,* tar upp i stort sett allt som vi i dagsläget vet om anabola steroider: dess medicinska effekter, dess prestationshöjande effekter, vad som händer i hjärnan vid bruk, vilken bakgrund missbrukarna har, vilka konsekvenser som bruket får för missbrukaren, flickvännen och familjen, vilka lagar som reglerar bruket, hur mycket AAS det smugglas in i landet, hur domstolarna dömer i brott mot Dopningslagen, vilka behandlingsmetoder som bör användas, vilka mediciner som bör sättas in i behandlingen av missbruksproblem, hur idrotten arbetat med AAS-problemen, etc, etc.

Boken kan sägas bygga på ett samarbete mellan en praktiskt verksam behandlare, Tommy Moberg, som också är forskare i ämnet, och Gunnar Hermansson, en rutinerad kriminalinspektör vid Rikskriminalen som bl a har kartlagt missbruk av AAS och illegal handel med dessa preparat. Dessutom representerar Fred Nyberg det medicinska perspektivet med en självständig artikel i boken. Nyberg är professor i biologisk beroendeforskning. Ett sådant här samarbete kring en specifik problemetik mellan praktiker och forskare från helt olika discipliner är, skulle jag säga, helt unikt i Sverige, och oerhört värdefullt. Detta är ett samarbete som sannolikt blivit möjligt tack vare det nationella AAS-nätverk som finns idag (Nätverket mot anabola androgena steroider), där olika forskare och praktiker möts två gånger årligen för att dryfta ny kunskap på området. Olika fält bidrar till utvecklingen av de olika perspektiven på AAS-missbruket; sammantaget får samtliga inblandade också en mycket mer fullständig bild av problematiken. Detta är något som också återspeglas i boken, där samtliga perspektiv tas upp tillsammans, t ex diskuterar man återkommande AAS-missbrukets effekter utifrån både psykologiska och medicinska faktorer – inte antingen eller, som annars är brukligt. Detta breda perspektiv är bokens styrka.

Författarna har nästan lyckats åstadkomma en uppslagsbok om AAS, som inte bara tar upp en mängd olika perspektiv på och fakta om företeelsen, utan också vänder sig till en mängd presumtiva läsekretsar (som jag tolkar det): praktiserande medicinare, behandlande socionomer, psykologer, poliser, tullare, forskare, studenter, idrottspersoner som arbetar med frågorna, lärare, politiker etc.

Är boken bra? Den frågan återkommer jag till; men jag kan redan nu säga: ingen kan längre kan påstå: ”AAS – ett socialt problem? – det hade jag ingen aning om?!”.

Boken är gedigen på många sätt. Moberg har under flera år i sin roll som behandlande socionom stött på och vetenskapligt studerat en mängd fall av AAS-missbruk, Hermansson har förmodligen bäst kunskap i landet om smuggling av AAS och brott mot Dopningslagen, och slutligen Fred Nyberg är säkert den, eller en av de forskare som är mest insatta i AAS’ påverkan på olika biologiska processer i hjärnan.

Problemet är strukturen i boken. Det jag frågar mig, och som är oklart, är: vad är syftet med boken? vilken läsekrets vänder man sig till? vilken är den röda tråden? vilka är de slutgiltiga resultaten som man vill lyfta fram? Förutom att boken ger ett något rörigt intryck där det förekommer en mängd upprepningar av teman och där tematiken hoppar abrupt mellan de tre i rubriken åsyftade perspektiven, medicinskt, rättslig och socialt, får dessutom läsaren ingen nyckel till texten – ingen läshandledning eller disposition beskriver tanken med bokens struktur.

En möjlig strukturering av boken hade varit att förhålla sig till ett antal teman, t ex aggression och våld, relation till pappan, relation till andra droger. Dessa teman kunde författarna sedan belysa ur ett medicinskt, ett rättslig och ett socialt perspektiv. Man kunde bygga på med diskussioner kring behandling och knyta an till psykologiska, socialpsykologiska och sociologiska teorier, samt koppla de fall som är relevanta för temat till diskussionen. Man kunde ha utvecklat en koppling eller analys av fallen utifrån de intressanta teorier som presenteras i slutet boken – och där hänger lite i luften. Och när vi talar om kopplingen mellan teori och empiri så tycker jag att boken får en allt för stor slagsida åt att betrakta AAS-missbruk som manligt problem. Visst, det är mest män som brukar AAS, men det behöver inte betyda att det är ett ”manlighetsproblem” – andra undersökningar motsäger detta (se t ex *Bodybuilders, Drugs and Risk,* Monaghan, 2001). Det är för tidigt att lägga alla ägg i samma korg.

En hel del information i den mycket omfattande boken ligger verkligen i gränslandet till vad som kan sägas ingå temat AAS-missbruk. Behöver t ex författarna i en bok om AAS noggrant redogöra för andra droger som amfetamin, heroin och hasch? Skrifter om dessa droger finns i mängder. Inte heller ett kapitel om kost och kaloriförbrukning känns helt nödvändigt. Dessutom kunde vissa av de mer explicita faktapresentationerna av preparat, t ex kapitlet ”Preparatkännedom” placerats i ett Appendix, för att inte tråka ut läsaren.

Till detta kan adderas ytterligare problem för läsaren att närma sig boken: det saknas nästan helt övergångar mellan de olika kapitlen, man kastas från det ena temat till det andra utan att veta hur de olika problemen hör ihop. Det

saknas introduktioner till flera kapitel. Problemet blir accentuerat av det faktum att flera artiklar är rent vetenskapliga, medan andra är av mer resonerade eller debatterande art, där i och för sig författarna har stor erfarenhet av att möta AAS-missbrukare – men som läsare och granskare behöver man veta när erfarenheten är systematisk och vetenskaplig och när de mer är sporadisk och reflekterande, för att kunna bedöma värdet av den. Det hela ger ett intryck av att boken är ett hastverk; märk väl *boken* är ett hastverk – kunskapen i boken är det inte! Författarna sitter på enorm erfarenhet och kunskap på området. Detta intryck av boken förstärks ytterligare av en notorisk inkonsekvens i hur referenserna i texten skrives.

Man får som läsare en känsla av att Moberg och Hermansson ”pressat” in all vetskap som finns om AAS-problematiken i frustration över att sitta på så mycket kunskap men att samtidigt, tidigare, inte ha nått ut med denna till samhället, media och politiker – ”budskapet är angeläget och måste ut snabbt; hur vi förpackar det kan inte erhålla högsta prioritet denna gång?!”

Moraliskt sett är detta naturligtvis rätt, men det sätter samtidigt läsaren på svåra prov. Bäst tror jag att boken fungerar som en uppslagsbok i AAS; en bok som kan användas av en mängd olika professionellt och ideellt arbetande personer som vill eller behöver veta mer om AAS. Här kan läkaren, psykiatrikern eller psykologen finna relevanta kännetecken på AAS-missbruk, den behandlande läkaren kan få reda på vilka mediciner som är bra att sätta in, olika behandlare kan få goda råd om psykoterapeutisk behandling av missbruket, skolläraren, socionomen eller idrottsledaren få information om hur hon eller han kan arbeta preventivt mot AAS-missbruk. Studenter på olika högskolor inom flera olika ämnen kan få en bra grundbok i handen (boken finns redan på litteraturlistan vid Högskolan i Kalmar på kursen: Idrott och socialt arbete, Socionomprogrammet).

Men även forskaren kan få sig till livs en grundlig genomgång av problematiken samt även en del mycket intressanta uppslag att gå vidare med. Sist men inte minst kan politiker på olika nivåer få den information som man tydligen saknat fram tills nu – om AAS som ett växande problem i samhället. Och saknar politikerna strategier för att möta problemen, då hittar man dem i boken. En brist utifrån detta breda ”uppslagsboksperspektiv” är den begränsade innehållsförteckning, och frånvaron av ett sakregister.

För att göra några avslutande reflektioner utifrån mitt eget perspektiv som samhällsvetenskaplig dopningsforskare, på de delar som väckt mitt intresse (de sociala), vill jag lyfta fram den empiri – de olika fall – som författarna presenterar. Dessa är oerhört intressanta och naturligtvis en guldgruva för en forskare att få arbeta med. Mobergs direkta access till så pass många AAS-brukare avundas åtminstone jag honom. Och jag hoppas att fler skrifter med utvecklade analyser av casen är på gång!

© David Hoff 2007

Köp boken från Adlibris.se

Kjøp boken fra Adlibris.se

Køb bogen fra Adlibris.se